

Et værdigt minde

Om Sagfører og konsul I. M. N. Johnsen
og Johnsens Syge- og Rekreationshjem i Thisted
Af SVEND NISSEN, Thisted

Ingvard Marius Nicolaj Johnsen blev født den 7. december 1843 på Visby Vestergård, som ejedes af hans far, Poul Johnsen, der var af norsk slægt.

I. M. N. Johnsen
1843-1914

Han kom i skole i Thisted, vistnok i Thisted Realskole. I 1864 blev han dansk jurist og blev samme år ansat som fuldmægtig hos amtmand Rosenkrantz i Thisted. Han kom meget hurtigt ind i offentlig virksomhed. Til at begynde med boede han i Thisted landsogn, som dengang var en selvstændig kommune, og han blev inden længe formand for sognerådet. I 1876 flyttede han til Thisted og nedsatte sig der som sagfører. I 1888 blev han medlem af byrådet og blev formand for sygehusinspektionen og for fattigudvalget. Han var tillige formand for ligningskommissionen og havde i øvrigt mange andre hverv.

Han var kendt for både at kunne og ville noget og dette i forbindelse med, at han gerne ville bestemme, hvor skabet skulle stå, betød, at han fik stor indflydelse.

I 1871 blev han russisk vicekonsul og i 1879 tillige svensk-norsk vicekonsul.

Fra 1896 til sin død i 1914 var han formand for Tyendespareforeningen. Han var en lang årrække medlem af bestyrelsen for Thy Have- og Plantningsforening og var sjælen i det aktieselskab, der i sin tid lod Eshøj beplante.

I 1894 blev han indvalgt i Landstinget for Højre. Også dette arbejde gik han stærkt op i, var medlem af mange udvalg, blandt andre udvalget angående retsrefomen og grundlovsudvalget.

Man skrev senere om konsul Johnsen, at han var en ensom mand hele sit liv. Han blev mere og mere ensom op i årene og kun få havde hans fortrolighed.

Han døde ugift og efterlod ved sin død en efter tiden betydelig formue. Ved sit testamente skænkede han beløb til enkelte formål. Men hvad der herefter blev i behold af boet, skulle anvendes til oprettelse af et "Syge- og Rekreationshjem i eller ved Thisted". På dette hjem skulle ubemidlede personer, hjemmehørende i Thisted amt - i fundatsen blev tilføjet "som ikke nyder eller i de sidste 5

år have nydt fattighjælp eller nyde alderdomsunderstøttelse eller hjælp af hjælpe-kassen" - have adgang til gratis ophold en passende tid. Hjemmet skulle bestyres af amtmanden, distriktsprovsten og sognepræsten i Thisted samt af et af henholdsvis Thisted amtsråd og Thisted byråd valgt medlem. Hjemmet skulle ledes i kristelig ånd.

Hvad var mon årsagen til denne storstilede gave? Ja, som foran omtalt var konsul Johnsen i en årrække formand for sygehusinspektionen. Der var i 1854-1856 opført et sygehus med 24 senge. I 1893-1894 opførtes en epidemiafdeling normeret til 27 patienter, det nuværende B 3. Først i 1920'erne blev det oprindelige sygehus, der var helt utidssvarende, nedrevet og erstattet med den nuværende hovedbygning. Utænkeligt var det vel ikke, at Johnsen ud fra sit arbejde med sygehusvæsenet har følt, at der var behov for et hjem, der kunne supplere sygehuset. Det har i alt fald vist sig - trods de vanskeligheder, der skulle opstå, jævnt før herom senere, at tanken var helt rigtig.

Fundatsen blev kongeligt stadfæstet den 18. januar 1918.

Ifølge den bestod hjemmets formue af en nedenfor den søndre kirkegård beliggende strandhave, matr. nr. 49 q (solgt i 1934 til frk. Karen Aaberg) samt af en grundfond, der i 1919 androg 383.513,39 kr. Af renterne heraf skulle der forlods udredes livrente til fire i fundatsen navngivne kvinder, "forsåvidt og så længe de måtte forblive i ugift stand".

I øvrigt skulle renterne anvendes til udgifterne ved driften af hjemmet. Dette burde derfor ikke "opføres i større stil eller på mere kostbar måde, end at indtægterne kan være tilstrækkelige til udgifterne".

Til indkøb af det nødvendige jordstykke, "der skulle være tilstrækkeligt stort til byggeplads og anlæg af en større have samt til opførelse af bygninger og disses indretning samt forsyning med inventar", blev der henlagt en bygge- og reservefond på 58.072,23 kr. Denne fond var i 1919 vokset til 125.503,62 kr., idet renterne af grundfonden skulle gå hertil, indtil hjemmet kom i drift.

Bestyrelsen, der i starten bestod af amtmand Backe, borgmester M. Aaberg, amtsrådsmedlem A. Thøgersen, provst Hilden-Petersen samt sognepræst M. A. Møller, holdt sit første møde den 24. juni 1918 og vedtog her at udsætte byggeriet indtil videre på grund af de vanskelige økonomiske forhold. Byggeriet ville være dyrt og sluge så mange af midlerne, at man herved ville reducere antallet af personer, der kunne få ophold på hjemmet.

I 1920 var bygge- og reservefonden steget til 200.058,02 kr., og året efter vedtog bestyrelsen at købe en grund på Thisted Østerstrand på 5000 kvadratalen til en pris af 50 øre pr. kvadratalen. Samtidig anmodede man arkitekt Foged om i samarbejde med sagkyndige at fremkomme med forslag om anlæg af beplantning. Forslaget blev godkendt med en udgift på 4000 kr. Heri var dog ikke medtaget allétræer, frugttræer, anlæg af

planter og grusning af gange. Disse ting kom til senere, allétræerne dog først i 1932. Arkitekten forelagde samtidig planer og tegninger til en bygning med færdigmonterede værelser til 16 personer. Bestyrelsen anså dog 12 pladser for mere passende, idet man forudsatte, at der skulle være udvidelsesmuligheder. Dette blev der også, idet hovedbygningen blev opført, som den står nu.

Johnsens Rekreationshiem på bar mark

På møde den 13. januar 1923 fremlægger arkitekten forslag om en bygning med 8 færdigmonterede værelser. Bestyrelsen ønsker dog mindst 10 pladser, altså må arkitekten i gang igen. Den 12. april samme år vedtages et forslag om 10 pladser, og arbejdet udbydes i licitation. Denne udviser en byggeudgift på 67.874,15 kr. Byggeriet startes, og i efteråret 1923 er bygningen under tag.

Imedens der arbejdes videre på bygningen, vedtaget bestyrelsen i oktober 1924 at lade stillingen som forstanderinde opslå ledig med en årlig løn på 1500 kr. + fri station. På samme møde fremlægger arkitekten planer og tegninger med hensyn til inventar. Alt skal efter forslaget udføres i egetræ. Resultatet blev meget smukt. Desværre findes der kun enkelte sofaer tilbage på gangen.

Der anskaffes endvidere senge og sengetilbehør m.v.

Som et kuriosum kan det nævnes, at man vedtog at lade opføre et hønsehus efter aftale (tegning?) med arkitekten.

Bestyrerinden antages fra den 1. maj 1925. Det blev sygeplejerske Christiane Als Jensen. Denne virkede ved hjemmet, indtil hun opsagde sin stilling pr. 1. juni 1931. Om årsagen hertil kan man kun gætte, men et fingerpeg ligger måske i mødereferat den 7. maj 1930.

Heri udtales: "I anledning af en af lægen på bestyrerindens foranledning foretagen bortvisning af en mandlig patient, hvorom der trods bestyrelsens møde på hjemmet samme dag ikke blev givet bestyrelsen meddelelse, har bestyrelsen drøftet spørgsmålet om bestyrerindens forbliven. Amtmanden og provsten har i samtale med bestyrerinden foreholdt hende det forkerte i hendes fremgangs måde. Bestyrelsen vedtog for tiden ikke at foretage videre i sagen".

Det fremgår i øvrigt af protokollen, at bestyrelsen gik endog meget seriøst op i sit arbejde. I 1925 vedtog man "at udbetale N. N. det ham tilkommende restbeløb, 50 kr. uanset at han afleverer køkkenhaven i meget slet stand, dog at der tilkendegives ham en misbilligelse heraf".

Det var tider dengang.

Også spørgsmålet om, hvem der kunne optages på hjemmet, tog bestyrelsen sig af i begyndelsen ved forelæggelse på bestyrelsesmøderne, senere til helt op i 1940'erne ved cirkulation mellem de "3 indenbys medlemmer". Denne ordning er forlængst afløst af en mere smidig, idet tilsynsførende læge og forstanderinde i

samarbejde og med ansvar overfor bestyrelsen afgør disse spørgsmål.

Tilbage til spørgsmålet om ny bestyrerinde, nu benævnt forstanderinde. Som sådan ansatte man sygeplejerske frk. Nelly Andersen, Røde Kors, Aalborg. Nelly Andersen virkede ved hjemmet, indtil dette blev midlertidigt lukket i 1948, og blev da ansat ved Hvidbjerg sygehus, som dengang hørte under Thisted amt.

Efter dette lille sidespring vender vi tilbage til 1925.

Man er da nået så langt, at man kan gøre byggeudgifterne op. De andrager ca. 125.000 kr. alt inklusive.

Den 1. august 1925 åbnes hjemmet.

Samme måned vedtager bestyrelsen indtil videre at begrænse tilgangen til 8 personer, og således, at stueetagen benyttes til kvindelige patienter og 1. sal til mandlige. Man ville øjensynligt ikke have nogen "infiltration".

I 1926 træffes der foranstaltninger til at skaffe plads til 14 patienter. I 1928 er der ingen på mandsafdelingen, hvorfor man inddrager 1. sal til kvinder.

I 1931 skal der være plads til 17: man indretter mandsafdeling i loftsetagens østfløj med 4 senge. I den fra østfløjen nu ved en skillevæg adskilte vestfløj indrettes 3 værelser til kvindelige patienter, 2 pigeværelser samt lejlighed til forstanderinden. Udgifterne hertil androg godt 6000 kr.

I 1939 begrænser man på grund af hjemmets dårlige økonomi patienttallet til 10. Som tidligere omtalt, skulle renterne fra grundfonden dække alle driftsudgifter. Disse var som følge af udviklingen i øvrigt i samfundet steget meget, siden hjemmet blev åbnet. Da dette ikke var tilfældet med renteaftakstet, måtte man reducere udgifterne, d.v.s. tage færre patienter ind. Dette var også tilfældet i 1940.

Imidlertid bedres økonomien ikke, og i september måned 1940 beslutter bestyrelsen, at hjemmet skal lukkes fra den 1. november at regne og indtil videre, dog længst til foråret 1941. Det ser ud, som om hjemmet bliver genåbnet i juni måned 1941, og på et bestyrelsesmøde i oktober samme år vedtages det at holde hjemmet åbent foreløbig til 1. april 1942. Samtidig beslutter man at rette henvendelse til de to byråd og samtlige sognekommuner i Thisted amt om støtte til hjemmets drift.

På møde den 16. februar 1942 kan formanden meddele, at samtlige kommunalbestyrelser har givet tilsagn om et tilskud på 2 kr. pr. dag for hver patient fra pågældende kommune i 1942, og hjemmet fortsætter. Tilskud af samme størrelse ydes 1943-1945. I 1946 udgør det 3 kr. og fra januar 1947 3,50 kr. pr. dag.

Alligevel vokser underskuddet, og i møde den 2. april 1948 må bestyrelsen konstatere, at det nu er så stort, at man simpelthen ikke har råd til at modtage flere patienter, og at man må lukke hjemmet for tilgang. Dette sker pr. 1. maj, fra 1. juni afskediges forstanderinden, gartner og øvrigt personale. Selve hjemmet udlejes til sygehusinspektionen, og dette lejemål varer til 1. oktober 1951. Også haven, der hidtil havde leveret grøntsager og frugt til hjemmet, blev udlejet. Det havde i øvrigt vist sig, at udbyttet ikke stod mål med omkostningerne. Efter at have været udlejet i nogle år blev urtehaven helt nedlagt, og en del af den blev med velvillig bistand af overklitfoged Axel Rasmussen beplantet med træer.

Hjemmet blev altså nu ikke brugt til dets egentlige formål. Under ungskuerne i 1953 og 1954 var bygningen udlejet til landboforeningerne i to perioder á 14 dage.

Bestyrelsens tanke med lukningen i nogle år var, at man ved hjælp af renterne fra grundfonden, hvortil kom indtægterne ved den foran omtalte udlejning, skulle opsamle så stor en kapital, at man kunne starte på en frisk på et eller andet tidspunkt. Samtidig forhandlede man med sygekasserne og sygekassedirektoratet om at få tilskud ad den vej.

Den 2. november 1953 godkender Socialministeriet hjemmet i henhold til folkeforsikringsloven med indtil 25 personer og således, at sygekassernes betaling udgør 7 kr. pr. dag.

Dette i forbindelse med, at man nu har opsamlet en passende kapital, bevirker, at man påtænker at genåbne hjemmet.

Først må man dog foretage en ret gennemgribende reparation af hjemmet, efter at dette gennem nogle år dels har været benyttet af andre, dels stået ubenyttet hen. Det vedtoges også at indrette forstanderindebolig på 1. sal i østfløjen.

I begyndelsen af 1954 ansættes ny forstanderinde, fru Esther Permin, tilsynsførende læge amtslæge Leif Folke og personale i øvrigt, og i august måned åbnes hjemmet for tilgang.

I 1954 får man tilladelse til også at optage udenamts patienter, og i 1956 åbnes der adgang for selvbetalere. Det vil altså sige, at man nu har fraveget det oprindeligt fastsatte princip, alene at optage ubemidlede patienter fra Thisted amt.

I 1958 foretager man visse ændringer ved forstanderindens lejlighed. I 1964 sker der større forandringer: man flytter de to pigeværelser ud i nordfløjen og indretter toilet hertil. Endvidere indretter man et nyt toilet i stueetagen, og som det mest væsentlige laver man en opholdsstue i en tilbygning mod øst. Udgifterne herved blev finansieret ved salg af obligationer.

I 1968 ansættes den nuværende forstanderinde, fru Inger Nielsen, idet fru Permin ønskede at trække sig tilbage.

Der er nu 15 værelser

I 1975 gennemførtes en række påkrævede brandværnsforanstaltninger, ligesom der bliver indsat termovinduer i facaden mod syd.

I 1976 opføres en bolig til forstanderinden. I den forbindelse indrettes der tre nye værelser i den hidtidige forstanderindebolig. Desuden renoveres badeværelset i kælderetagen. Udgifterne blev finansieret ved optagelse af kreditforeningslån.

Selvom Sygekassedirektoratet løbende godkendte forhøjelser af taksten for ophold på hjemmet, kneb det

alligevel med økonomien. Kun derved, at amtskommunen ydede hjemmet rentefrie lån, kunne man holde hjemmet gående. Man rettede derfor i 1973 henvendelse til Indenrigsministeriet om hjemmets eventuelle overgang til amtskommunen, dog således, at hjemmet fortsat skulle ledes af den i fundatsen anordnede bestyrelse. Ministeriet svarede, at det ansøgte ikke kunne imødekommes, ”idet forslaget ville indebære en uføromøden tilsidesættelse af legatstifterens tanker vedrørende det private syge- og rekreationshjem, således som de har fundet udtryk i den for stiftelsen stadfæstede fundats”.

Ministeriet henstillede, at der i stedet søgtes indgået overenskomst med Viborg amt skommune om indlæggelsesret på hjemmet. En sådan overenskomst blev indgået i oktober måned 1974.

Samtidig blev fundatsen ført i jour og stadfæstet den 13. januar 1978. Formålsparagraffen lyder nu således: ”Hjemmets formål er at give personer, som har behov herfor, ophold på hjemmet en passende tid som afsluttende led i kur enten på sygehus eller lægebehandling hjemme. Der kan ikke optages plejepatienter på hjemmet. På dette optages fortrinsvis personer hjemmehørende i Viborg amtskommune, men også personer, bosiddende i andre amtskommuner her i landet, kan optages.

Betaling for opholdet erlægges af den amtskommune, hvor personen er hjemmehørende. Spørgsmålet om forudgående kausionsaftales med hver amtskommune for sig.

Hjemmet skal ledes i kristelig ånd”. Dette gennemføres stadig bl.a. ved, at der afholdes ugentlige andagter på hjemmet.

Forstanderinden drager dog også på anden måde omsorg for beboernes åndelige ve og vel ved afholdelse af forskellige underholdningsaftener på hjemmet og ved arrangement af udflugter ud i Thy's skønne natur.

I 1980 skiftede hjemmet tilsynsførende læge, idet amtslæge Leif Folke, der som tidligere nævnt havde virket ved hjemmet siden dets genåbning i 1954, ønskede at fratræde på grund af alder. I stedet blev læge Juul-Sørensen, This ted, ansat. Af tidligere læger ved hjemmet kan nævnes amtslæge Bartsch, læge Yde og læge Schmitz, alle Thisted.

Hjemmet har gennem mange år haft samarbejde med menighedsplejen og nu med hjemmesygeplejen.

I slutningen af 1980 blev der foretaget en gennemgribende isolering af bygningen for at nedbringe de efterhånden meget store udgifter til varme. I juni måned samme år forøgedes værelsesantallet med to. Der er plads til 25 heraf to pladser til ledsagende ægtefæller. Værelserne fordeler sig med 15 enkeltværelser og fem dobbeltværelser.

Om hjemmets udnyttelse og dets nuværende økonomi kan følgende oplyses:

Taksten for ophold på hjemmet var i 1979 95 kr. pr. døgn. I 1980 120 kr. og fra 1. januar 1981 150 kr.

I 1979 var der i alt 7318 belægningsdage, d.v.s. en gennemsnitsbelægning på 20,9 ud af 21. I 1980 var de tilsvarende tal henholdsvis 8011 og 22,89 ud af 23 (normeringstallet).

Hjemmet benyttes i stigende grad af personer, bosiddende i Viborg amtskommune: i 1979 androg tallet 3256 af det samlede dagetal. I 1980 var tallet 5272. En stigning på ca. 62 procent. Angivet i personer havde 151

bosiddende i Viborg amtskommune ophold på hjemmet i 1979. I 1980 var tallet 231, en stigning på 53 procent.

I øvrigt er der navnlig tale om personer fra Nordjyllands og Ringkøbing amt.

Bedømt ud fra de ovenfor nævnte tal for gennemsnitsbelægningen må man sige, at hjemmet benyttes tilfredsstillende. Stigningen for så vidt angår Viborg amtskommune, må navnlig henføres til, at amtskommunen har vedtaget stort set kun at henvise patienter til Johnsens Rekreationshjem.

Når man tager udgiften pr. sygedag på et hospital i betragtning og sammenligner det med taksten for ophold på rekreationshjemmet, ser man, at der ligger en ganske åbenlys fordel i at lade hjemmet aflaste sygehusudgiften, hvor det med rimeligt hensyn til patientens tilstand er forsvarligt.

Hjemmets aktiver andrager pr. 31. december 1980 1.615.514,27 kr., heraf fast ejendom vurderet til 1.496.000kr.

Passiverne, der i den væsentligste grad hidrører fra kreditforeningslån, beløber sig til 661.448,49 kr. således at nettoformuen andrager 954.065,78 kr.

Det skal også nævnes, at hjemmet hvert år modtager et beløb på ca. 7000 kr. fra "Søren, Julie og Berthas legat". Legatet er oprettet af afdøde forfatter Johannes Henrik Heskjær og hustru Julie f. Scheelke.

I 1980 modtog man endvidere et beløb på 10.000 kr. fra etatsråd Andersens legat. Disse beløb anvendes til nyanskaffelser, som man ellers ikke ville magte at afholde over driften. I 1979 blev der således anvendt 6000 kr. til anskaffelse af litografier til udsmykning af hjemmet.

Det vil føre for vidt at nævne alle de personer, der gennem årene har været medlem af bestyrelsen. Som regel virkede de pågældende i flere år. Amtmand H. Egedorf var således formand fra 1938 til 1961. Aksel Andersen, valgt af Thisted amtsråd, var medlem fra 1958 til 1970. Karen Aaberg, valgt af Thisted byråd, fra 1934 til 1937 og fra 1943 til 1958. Provst Westh, Sjørring, fra 1953 til 1972 og sognepræst E. Jessen fra 1952 til 1973.

Den nuværende bestyrelse har stiftamtmand Fl. Martensen-Larsen som formand og består desuden af provst G. Langkjær, sognepræst Vilhelm Hansen, amtsrådsmedlem Ths. Have og socialudvalgsformand P. Fink.

Man må i dag konstatere, at bestyrelsen i 1921 traf et lykkeligt valg, da man købte grunden på Thisted Østerstrand, ligesom det blev en smuk og stilren bygning, arkitekt Foged udarbejdede tegninger til.

De skiftende bestyrelser har fulgt dette op dels ved at vedligeholde bygningen, dels ved de forskellige moderniseringer, dog uden at bygningens stil blev ændret derved.

Som det ville være fremgået af det foregående, er der sket meget på hjemmet, navnlig i de sidste 6-7 år, takket være en særdeles interesseret bestyrelse og forstanderinde.

Som bygningen ligger der i dag i et smukt, grønt område og med udsigt over Limfjorden med Mors' skrænter i baggrunden, fremstår hjemmet som et værdigt minde om stifteren, konsul I. M. N. Johnsen.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy, Mors og V. Hanherred 1981, side 78-88).